

nam, quæ in novissimo dabitur, de bonitate Dei munus venit ab initio fidei, remissio peccatorum. Illis enim manentibus, manent quodam modo inimicitiae adversus Deum, et ab illo alienatio, quæ a nostro malo est: quoniam non mentitur Scriptura, dicens: « Peccata vestra separant » inter vos et Deum¹. » Non itaque nobis infert bona sua, nisi auferat mala nostra. Et in tantum illa crescunt, in quantum ista minuuntur: nec illa perficientur, nisi ista finiantur. Jamvero quod Dominus Jesus sic in Spiritu sancto peccata dimittit, quemadmodum in Spiritu sancto dæmones ejicit, hinc intelligi potest, quod postea quam resurrexit a mortuis, cum dixisset Discipulis suis: « Accipite Spiritum sanctum; » continuo subjecit: » Si cui dimiseritis peccata, dimittentur illi; si cui tenueritis, tenebuntur². » Nam et illa regeneratio, ubi fit omnium præteritorum remissio peccatorum, in Spiritu sancto fit, dicente Domino: « Nisi quis renatus fuerit ex » aqua et Spiritu, non potest introire in regnum Dei³. » Sed aliud est, nasci de Spiritu; aliud, pasci de Spiritu: sicut aliud est, nasci de carne, quod fit cum parit mater; aliud est, pasci de carne, quod fit cum lactat infantem, ad hoc conversum ut cum voluptate biberet, unde natus est ut viveret; ut inde accipiat vivendi alimentum, unde accepit nascendi initium. Primum itaque credendum beneficium est benignitatis Dei in Spiritu sancto remissio peccatorum. Unde ita coepit et prædicatio Joannis Baptistæ, qui præcursor Domini missus est. Sic enim scriptum est: « In diebus autem illis venit Joannes Baptista prædicans in deserto Judææ, et dicens: Pœnitentiam agite, » appropinquavit enim regnum cœlorum⁴. » Hinc et ipsius Domini, quod ita legitur: « Exinde coepit Jesus

¹ Isai. lxx, 2. — ² Joan. xx, 22, 23. — ³ Id. iii, 5. — ⁴ Matth. iii, 1, 2.

» prædicare et dicere: Agite pœnitentiam, appropinquavit enim regnum cœlorum¹. » Ait autem Joannes inter cætera, quæ locutus est ad eos qui venerunt, ut ab illo baptizarentur²: « Ego quidem vos baptizo in aqua in » pœnitentiam: qui autem venturus est post me, fortior » me est, cujus non sum dignus calceamenta portare; ipse » vos baptizabit in Spiritu sancto et igni³. » Ait et Dominus: « Joannes quidem baptizavit aqua: vos autem » baptizabimini Spiritu sancto, quem accepturi estis non » post multos hos dies, usque ad Pentecosten⁴. » Quod autem dixit Joannes: « Et igni, » quamvis possit intelligi et tribulatio, quam pro nomine Christi credentes fuerant perpessuri; tamen non ab re est, eundem Spiritum sanctum etiam nomine ignis significatum videri. Propter quod et in adventu ejus dictum est: « Visæ sunt illis linguæ » divisæ, velut ignis, qui et insedit super unumquemque » eorum⁵. » Hinc et ipse Dominus ait: « Ignem veni mittere in mundum⁶. » Hinc et Apostolus ait: « Spiritu ferventes⁷: » quoniam hinc fervet charitas. « Diffunditur » quippe in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui » datus est nobis⁸. » Cui fervori contrarium est, quod Dominus ait: « Refrigescet charitas multorum⁹. » Sed perfecta charitas perfectum donum est Spiritus sancti. Prius est autem illud quod ad remissionem pertinet peccatorum: per quod beneficium eruimur de potestate tenebrarum¹⁰, et princeps hujus mundi mittitur foras fide nostra¹¹, qui operatur in filiis infidelitatis¹², nulla vi alia nisi societate et obligatione peccati. In Spiritu enim sancto, quo in unum Dei populus congregatur, ejicitur spiritus immundus, qui in se ipsum dividitur.

¹ Matth. iv, 17. — ² Florus ad Rom. xii. — ³ Matth. iii, 11. — ⁴ Act. i, 5. — ⁵ Id. ii, 3. — ⁶ Luc. xii, 49. — ⁷ Rom. xii, 11. — ⁸ Id. v, 5. — ⁹ Matth. xxiv, 12. — ¹⁰ Coloss. 1, 3. — ¹¹ Joan. xii, 31. — ¹² Ephes. ii, 2.

XX. Contra hoc donum gratuitum, contra istam Dei gratiam loquitur cor impœnitens. Ipsa ergo impœnitentia est Spiritus blasphemia, quæ non remittetur neque in hoc sæculo, neque in futuro. Contra Spiritum enim sanctum, quo baptizantur quorum peccata omnia dimittuntur, et quem accepit Ecclesia, ut cui dimiserit peccata, dimittantur ei, verbum valde malum et nimis impium, sive cogitatione, sive etiam lingua dicit, quem patientia Dei cum ad pœnitentiam adducat: « Ipse secundum duritiam » cordis sui et cor impœnitens thesaurizat sibi iram in die » iræ et revelationis justi iudicii Dei, qui reddet unicuique » secundum opera ejus¹. » Hæc ergo impœnitentia, sic enim uno aliquo nomine possumus utcumque appellare et blasphemiam, et verbum contra Spiritum sanctum, quod remissionem non habet in æternum: hæc, inquam, impœnitentia, contra quam clamabant et præco et iudex, dicentes: « Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum²; » contra quam Dominus os evangelicæ prædicationis aperuit, et contra quam ipsum Evangelium in toto orbe prædicandum esse prædixit; ubi posteaquam resurrexit a mortuis, ait Discipulis: « Oportebat pati Christum, et resurgere a mortuis tertio die, » et prædicari in nomine ejus pœnitentiam et remissionem » peccatorum per omnes gentes, incipientibus ab Jerusalem³: » hæc omnino impœnitentia non habet remissionem, neque in hoc sæculo, neque in futuro: quia pœnitentia impetrat remissionem in hoc sæculo, quæ valeat in futuro.

XXI. Sed ista impœnitentia vel cor impœnitens quando quisque in hac carne vivit, non potest judicari. De nullo enim desperandum est, quando patientia Dei ad pœnitentiam adducit, nec de hac vita rapit impium, qui

¹ Rom. II, 5, 6. — ² Matth. III, 2, et IV, 17. — ³ Luc. XXIV, 46, 47.

non mortem vult impii, quantum ut revertatur et vivat¹. Paganus est hodie: unde scis, utrum sit futurus crastino Christianus? Judæus infidelis est hodie: quid si cras credat in Christum? Hæreticus est hodie: quid si cras sequatur catholicam veritatem? Schismaticus est hodie: quid si cras amplectatur catholicam pacem? Quid si isti, quos in quocumque genere erroris notas, et tanquam desperatissimos damnas, antequam finiant istam vitam, agant pœnitentiam, et inveniant veram vitam in futuro? Proinde, fratres, etiam ad hoc vos admoneat, quod ait Apostolus: « Nolite ante tempus quidquam judicare². » Hæc enim blasphemia Spiritus, cui nunquam est ulla remissio, (quam non omnem, sed quamdam intelleximus, eamque perseverantem duritiam cordis impœnitentis vel diximus vel invenimus, vel etiam quantum existimamus, ostendimus,) non potest in quoquam, ut diximus, dum in hac adhuc vita est, deprehendi.

XXII. Quod non ideo videatur absurdum, quia cum homo usque in finem hujus vitæ in dura impœnitentia perseverans, diu multumque loquatur adversus hanc gratiam Spiritus sancti; Evangelium tamen tam longam contradictionem cordis impœnitentis, quasi breve aliquid, verbum appellavit, dicens: « Quicumque dixerit verbum » contra Filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro. » Hæc enim quamvis proluxa sit, et plurimis verbis contexta et producta blasphemia, solet tamen Scriptura etiam multa verba verbum appellare. Neque enim unum verbum locutus est quicumque Propheta, et tamen sic legitur: Verbum quod factum est ad illum vel illum Prophetam. Et Apostolus: « Presbyteri, inquit, duplici honore honorentur, maxime

¹ Ezech. XVIII, 23. — ² I Cor. IV, 5.

» qui laborant in verbo et doctrina¹. » Non ait : In verbis ; sed, in verbo. Et sanctus Jacobus : « Estote, inquit, factores verbi, et non auditores tantum². » Non ait et ipse, verborum, sed verbi : quamvis tam multa verba de Scripturis sanctis in Ecclesia celebriter et solemniter legantur, dicantur, audiantur. Sicut ergo quancumque tempore quisquis nostrum in prædicando Evangelio laboraverit, non verborum, sed verbi dicitur prædicator ; et quancumque tempore quisquis vestrum nostram prædicationem diligenter atque instanter audierit, non verborum, sed verbi audiendi studiosissimus nuncupatur : ita eo more quo Scripturæ loquuntur, et quem novit ecclesiastica consuetudo, quisquis universa sua vita, qua istam gerit carnem, quantalibet longitudine protendatur, quæcumque verba vel ore vel sola cogitatione locutus fuerit cordeim pœnitenti, contra remissionem peccatorum quæ fit in Ecclesia, verbum dicit contra Spiritum sanctum.

XXIII. Ideo autem non solum verbum quod dictum fuerit contra Filium hominis, sed omne prorsus peccatum et blasphemia remittetur hominibus ; quia ubi hoc peccatum non fuerit cordis impœnitentis contra Spiritum sanctum, quo in Ecclesia peccata solvuntur, cuncta alia dimittuntur. Quomodo autem hoc dimittetur, quod etiam remissionem impedit aliorum ? Omnia ergo dimittuntur eis, in quibus hoc non est quod nunquam dimittetur ; in quibus est autem, quoniam hoc nunquam dimittitur, nec alia dimittuntur ; quia omnium remissio vinculo istius impeditur. Non ergo propterea quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei ; qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ; quia in Trinitate major est Filio Spiritus sanctus, quod nullus unquam

¹ 1 Tim. v, 17. — ² Jacob. 1, 22.

vel hæreticus dixit : sed quoniam quisquis restiterit veritati, et blasphemaverit veritatem, quod est Christus, etiam post tantam sui prædicationem apud homines, ut Verbum caro fieret, et habitaret in nobis, quod est Filius hominis, idem ipse Christus, si non dixerit verbum illud cordis impœnitentis contra Spiritum sanctum, de quo dictum est : « Qui non renatus fuerit ex aqua et Spiritu¹ ; » et de quo item dictum est : « Accipite Spiritum sanctum, si cui dimiseritis peccata, dimittuntur ei² ; » id est, si pœniterit eum, accipiet per hoc donum remissionem omnium peccatorum simul et hujus, quod verbum dixit contra Filium hominis ; quia peccato ignorantiae sive contumaciæ vel cujuscumque blasphemiae, non addidit peccatum impœnitentiæ contra donum Dei et gratiam regenerationis vel reconciliationis, quæ fit in Ecclesia in Spiritu sancto.

XXIV. Proinde nec illud sentiendum est, quod quidam putant, ideo remitti verbum quod dicitur contra Filium hominis, non remitti autem quod dicitur contra Spiritum sanctum, quia propter susceptam carnem factus est Filius hominis Christus ; qua carne utique major est Spiritus sanctus, qui substantia propria æqualis est Patri et unigenito Filio secundum ejus Divinitatem, secundum quam et ipse unigenitus Filius æqualis est Patri et Spiritui sancto. Nam si hoc propterea dictum esset, profecto de omni cætera blasphemia taceretur, ut hæc sola remissibilis videretur, quæ contra Filium hominis dicitur, quasi cum homo solus putatur. Cum vero præmissum sit : « Omne peccatum, et blasphemia remittetur hominibus³. » quod etiam apud alium Evangelistam ita positum est : « Omnia dimittentur filiis hominum peccata et blasphemiae, quibus blasphemaverint⁴ : » procul dubio et illa

¹ Joan. iii, 5. — ² Id. xx, 22. — ³ Matth. xii, 31. — ⁴ Marc. iii, 28.

blasphemia quæ contra Patrem dicitur, ista generalitate concluditur : et tamen hæc sola irremissibilis definitur, quæ dicitur contra Spiritum sanctum. Numquidnam et Pater formam servi accepit, qua sit major Spiritus sanctus? Non utique : sed ideo post universalem commemorationem omnium peccatorum omnisque blasphemiam, eminentius voluit exprimere blasphemiam, quæ dicitur contra Filium hominis; quia etiamsi in illo peccato fuerint homines obligati, quod commemoravit, ubi ait : « Si » non venissem et locutus eis fuisset, peccatum non haberent¹ : » quod etiam in Evangelio secundum Joannem valde grave ostendit esse peccatum, ubi ait de ipso Spiritu sancto, cum eum se missurum esse promitteret : « Ille arguet mundum de peccato, et de justitia, et iudicio²; » de peccato quidem, quia non crediderunt in me : tamen si non dixerit illa cordis impœnitentis duritia verbum contra Spiritum sanctum, etiam hoc quod dictum est contra Filium hominis remitteretur.

XXV. Hic fortassis aliquis quærat, utrum tantummodo Spiritus sanctus peccata dimittat, an et Pater et Filius? Respondemus, quod et Pater et Filius. Ipse enim Filius de Patre dicit : « Si dimiseritis peccata hominibus, dimittet vobis et Pater vester peccata vestra³. » Cui nos quoque dicimus in Oratione Dominica : « Pater noster, qui es in cœlis. » Atque inter cætera et hoc petimus, dicentes : « Dimitte nobis debita nostra⁴. » De se autem ipse ait : « Ut sciatis, quod habeat Filius hominis potestatem in terra dimittendi peccata⁵. » Si ergo, inquis, et Pater et Filius et Spiritus sanctus dimittunt peccata, cur illa impœnitentia quæ nunquam dimittetur, tantummodo ad Spiritus blasphemiam dicitur pertinere;

¹ Joan. xv, 22. — ² Id. xvi, 8. — ³ Matth. vi, 14. — ⁴ Ibid. 9 et 12. — ⁵ Id. ix, 6.

tanquam ille qui hoc impœnitentiæ peccato fuerit obligatus, dono Spiritus sancti resistere videatur, quod eo dono fiat remissio peccatorum? Ubi et ego quæro, utrum Christus eiecerit dæmonia, an et Pater et Spiritus sanctus? Si enim tantummodo Christus, quid est quod ipse dicit : « Pater autem in me manens, ipse facit opera¹? » Ita enim dictum est : Ipse facit opera; tanquam Filius non faciat, sed Pater manens in Filio. Cur ergo alio loco dicit : « Pater meus usque modo operatur, et ego operor²? » Et paulo post : « Quæcumque enim ille fecerit, hæc et Filius similiter facit³. » Quod autem alio loco dicit : « Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit⁴, » ita dicit quasi solus faciat. Si autem hæc ita dicuntur, ut tamen inseparabilia sint opera Patris et Filii, quid credendum est de Spiritu sancto, nisi quia et ipse pariter operatur? Nam in eo ipso loco, unde exorta est ista quæstio, quam discutimus, cum Filius eieceret dæmonia, ipse tamen ait : « Si ego in Spiritu sancto » eicio dæmonia, igitur pervenit in vos regnum Dei. »

XXVI. Hic forte quis dicat, Spiritum sanctum dari potius a Patre et Filio, quam sua voluntate aliquid operari; et ad hoc pertinere quod dictum est : « In Spiritu sancto » eicio dæmonia, quod non ipse Spiritus, sed Christus id faceret Spiritu⁵ : ut sic intelligatur quod dictum est : « In Spiritu sancto eicio », tanquam diceretur, Spiritu sancto eicio. Solent quippe ita loqui Scripturæ : « In » terfecerunt in gladio : » id est, gladio. « Succenderunt » in igni⁶ : » id est, igni. « Et accepit Jesus cultros petrinus, » in quibus circumcideret filios Israël⁷ : » id est, quibus circumcideret filios Israël. Sed qui propterea demunt Spiritui sancto propriam potestatem, illud attendant quod

¹ Joan. xiv, 10. — ² Id. v, 17. — ³ Ibid. 19. — ⁴ Joan. xv, 24. — ⁵ Florus ad 1 Cor. xii. — ⁶ Psal. lxxiii, 7. — ⁷ Josuë. v, 3.

dictum a Domino legitur : « Spiritus ubi vult spirat ¹. » Illud vero quod Apostolus ait : « Omnia autem hæc operatur unus atque idem Spiritus ² : » verendum est ne quisquam arbitretur, quod ea non operetur Pater et Filius, cum in eis operibus commemoraverit et donationes curationum, et operationes virtutum, ubi est utique et expulsio dæmoniorum. Cum vero adjungit et dicit : « Dividens » propria unicuique prout vult ³ : » nonne manifestat etiam sancti Spiritus potestatem, sed a Patre et Filio plane individuum? Si ergo hæc ita dicuntur, ut tamen inseparabilis intelligatur operatio Trinitatis; ita ut cum operatio Patris dicitur, non eam sine Filio et Spiritu sancto intelligatur operari; et cum operatio Filii, non sine Patre et Spiritu sancto; et cum operatio Spiritus sancti, non sine Patre et Filio, satis notum est recte credentibus, vel etiam ut possunt intelligentibus, et illud ideo dictum esse de Patre : « Ipse facit opera ⁴, » quod ab illo sit etiam origo operum, a quo est existentia cooperantium personarum; quia et Filius de illo natus est, et Spiritus sanctus principaliter de illo procedit, de quo natus est Filius, et cum quo illi communis est idem Spiritus : et illud quod ait Dominus : « Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius » fecit ⁵ : » non ad Patrem vel Spiritum retulisse, quod ei non sint in illis operibus cooperati, sed ad homines, a quibus leguntur multa facta miracula, et tamen a nullo quæ Filius fecit. Et quod ait Apostolus de Spiritu sancto : « Omnia autem hæc operatur unus atque idem Spiritus ⁶, » non ideo dictum, quia non ei cooperatur Pater et Filius : sed quia in his operibus non sint multi, sed unus Spiritus, et in diversis suis operationibus non est a se ipse diversus.

XXVII. Nec tamen inaniter, sed rationabiliter et veraci-

¹ Joan. iii, 8. — ² I Cor. xii, 1. — ³ Ibid. — ⁴ Joan. xiv, 10. — ⁵ Id. xv, 24. — ⁶ Beda ad I Cor. xii.

ter dicitur Patrem dixisse, non Filium et Spiritum sanctum ¹ : « Tu es Filius meus dilectus, in quo complacui ². » Sed hoc miraculum de cælo sonabilis verbi, quamvis ad personam Patris tantummodo noscamus pertinere, cooperatos esse tamen Filium et Spiritum sanctum non negamus. Neque enim quia tunc Filius carnem portans cum hominibus conversabatur in terra, ideo non erat etiam in sinu Patris tanquam unigenitum Verbum, quando illa de nube vox facta est; aut sapienter et spiritaliter credi potest, Deum Patrem operationem verborum suorum sonantium atque transeuntium a suæ Sapientiæ sui que Spiritus cooperatione separasse. Eodem modo cum rectissime dicamus, non Patrem, nec Spiritum sanctum, sed Filium super mare ambulasse, cujus unius caro erat illa et plantæ fluctibus innitentes ³; illud tamen opus tanti miraculi Patrem et Spiritum sanctum cooperatos esse quis abnuat? Sic enim et solum Filium verissime dicimus ipsam suscepisse carnem, non Patrem aut Spiritum sanctum; et tamen hanc incarnationem ad solum Filium pertinentem, quisquis negat cooperatum Patrem aut Spiritum sanctum, non recte dicit. Item dicimus, nec Patrem, nec Filium, sed solum Spiritum sanctum, et in columbæ specie, et in linguis velut igneis apparuisse, et dedisse pronuntiare illis in quos venerat, multis et variis linguis magnalia Dei ⁴ : » quo tamen miraculo ad solum Spiritum sanctum pertinente, cooperationem Patris et Verbi unigeniti separare non possumus. Ita singulorum quoque in Trinitate opera Trinitas operatur, unicuique operanti cooperantibus duobus, conveniente in tribus agendi concordia, non in uno deficiente efficacia peragendi. Quæ cum ita sint, hinc est quod Dominus Jesus in Spiritu sancto dæmones ejicit. Neque enim

¹ Vide supra Serm. lvi. — ² Matth. xvii, 5, et Luc. iii, 22. — ³ Matth. xiv, 25. — ⁴ Matth. iii, 16, et Act. ii, 3.

et solus hoc implere non poterat, atque illud adjutorium tanquam huic operi non sufficiens assumebat; sed spiritum divisum in semetipsum, eo Spiritu congruebat expelli, quem Pater et Filius non divisi in semetipsis communiter habent.

XXVIII. Sic et peccata, quia præter Ecclesiam non dimittuntur, in eo Spiritu dimitti oportebat, quo in unum Ecclesia congregatur. Denique si quemquam extra Ecclesiam suorum poeniteat peccatorum, et hujus tanti peccati quo alienus est ab Ecclesia Dei cor impoenitens habeat, quid ei prodest illa poenitentia; cum isto solo verbum dicat contra Spiritum sanctum, quo extraneus est ab Ecclesia, quæ accepit hoc donum, ut in ea in Spiritu sancto fiat remissio peccatorum¹? Quam remissionem cum Trinitas faciat, proprie tamen ad Spiritum sanctum intelligitur pertinere. «Ipse enim est Spiritus adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba, pater²:» ut ei possimus dicere: «Dimitte nobis debita nostra³.» Et in hoc cognoscimus, sicut dicit apostolus Joannes, quoniam Christus manet in nobis, de Spiritu suo, quem dedit nobis⁴. Ipse Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei⁵. Ad ipsum enim pertinet societas, qua efficimur unum corpus unici Filii Dei. Unde scriptum est: «Si qua igitur exhortatio in Christo, si quod solatium charitatis, si qua societas Spiritus⁶.» Propter hanc societatem illi in quos primitus venit, linguis omnium gentium sunt locuti. Quia sicut per linguas consociator est societas generis humani: sic oportebat per linguas omnium gentium significari istam societatem filiorum Dei et membrorum Christi futuram in omnibus gentibus: ut quemadmodum tunc ille apparebat accepisse Spiritum sanctum, qui loquebatur

¹ Florus ad Rom. viii; Ephes. iv, et Philip. ii. — ² Rom. viii, 15. — ³ Matth. vi, 12. — ⁴ Joan. iii, 24. — ⁵ Rom. viii, 16. — ⁶ Philip. ii, 1.

linguis omnium gentium; ita se nunc ille agnoscat accepisse Spiritum sanctum, qui tenetur vinculo pacis Ecclesiæ, quæ diffunditur in omnibus gentibus. Unde dicit Apostolus: «Studentes servare unitatem Spiritus in vinculo pacis¹.»

XXIX. Quod autem sit ipse Spiritus Patris, ipse Filius dicit: «De Patre procedit².» Et alio loco: «Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis³.» Quod vero ipse sit et Spiritus Filii, Apostolus dicit: «Misit Deus Spiritum Filii sui in corda nostra, clamantem: Abba, pater⁴:» hoc est, clamare facientem. Nos enim clamamus; sed in illo, id est, ipso diffundente charitatem in cordibus nostris, sine qua inaniter clamat quicumque clamat. Unde item dicit: «Quisquis autem Spiritum Christi non habet, hic non est ejus⁵.» Ad quem ergo in Trinitate proprie pertineret hujus communitio societatis, nisi ad eum Spiritum qui est Patri Filioque communis?

XXX. Hunc Spiritum quod illi non habeant, qui sunt ab Ecclesia segregati, Judas apostolus apertissime declaravit, dicens: «Qui se ipsos segregant, animales, Spiritum non habentes⁶.» Unde in ipsa Ecclesia etiam illos qui per nomina hominum, quamvis in unitate ejus constitutorum, quædam schismata moliebantur, Paulus apostolus arguens, inter cætera ait: «Animalis autem homo non percipit quæ sunt Spiritus Dei; stultitia enim est illi, et non potest scire, quoniam spiritualiter dijudicatur⁷.» Ostendit quid dixerit, non percipit, id est, scientiæ non capit verbum. Hos in Ecclesia constitutos parvulos, dicit nondum spirituales, sed adhuc carnales, et lacte alendos, non esca. «Quasi parvulis, inquit, in Christo lac vobis potum dedi,

¹ Ephes. iv, 3. — ² Joan. xv, 26. — ³ Matth. x, 20. — ⁴ Galat. iv, 6. — ⁵ Rom. viii, 9. — ⁶ Judæ. 1, 19. — ⁷ Beda et Florus ad 1 Cor. ii, 14.

» non escam : nondum enim poteratis ; sed nec adhuc
 » quidem potestis¹. » Ubi dicitur, nondum, vel non adhuc,
 profecto non desperatur ; si eo tenditur, ut sit aliquando
 quod nondum est. Adhuc enim estis, inquit, carnales. Et
 ostendens unde sint carnales : cum enim sit, inquit, inter
 vos æmulatio, et contentio, nonne carnales estis, et se-
 cundum hominem ambulatis ? Atque idipsum planius ape-
 riens : « Cum enim quis dicat : Ego quidem, inquit, sum
 » Pauli : alius autem : Ego Apollo ; nonne homines estis ?
 » Quid ergo Apollo ? quid autem Paulus ? Ministri per
 » quos credidistis. » Hi ergo, id est, Paulus et Apollo,
 concordēs erant in unitate Spiritus et vinculo pacis : et
 tamen quia eos isti inter se dividere, et pro altero inflari
 adversus alterum cœperant, dicuntur homines et carnales
 et animales, non valentes percipere quæ sunt Spiritus Dei:
 et tamen quia non sunt ab Ecclesia segregati, parvuli ap-
 pellantur in Christo ; quos utique vel angelos vel deos esse
 cupiebat, quos arguebat quia homines erant, id est, in
 his contentionibus non quæ Dei sunt, sed quæ hominum
 sapiebant. De illis vero qui sunt ab Ecclesia segregati, non
 dictum est : Ea quæ sunt Spiritus non percipientes ; ne
 ad scientiæ perceptionem referretur : sed dictum est :
 « Spiritum non habentes. » Non est autem consequens, ut
 qui habet, etiam sciendo percipiat quod habet.

XXXI. Habent ergo istum Spiritum in Ecclesia con-
 tituti parvuli in Christo, adhuc animales atque carnales,
 quid habeant percipere non valentes, id est, intelligere
 et nosse. Nam quomodo essent parvuli in Christo, nisi re-
 nati ex Spiritu sancto ? Nec mirum videri debet, quod
 quisque aliquid habet, et quod habet ignorat. Ut enim
 taceam de Omnipotentis Divinitate atque incommutabilis
 Trinitatis unitate ; quis facile scientia percipiat quid sit

¹ Florus ad 1 Cor. III, 2.

anima ? et quis non habet animam ? Postremo ut certissime
 noverimus quod parvuli in Christo non percipientes quæ
 sunt Spiritus Dei, habent tamen Spiritum Dei ; paulo post
 Paulum apostolum intueamur, quemadmodum eos ipsos
 increpans ait : « Nescitis quia templum Dei estis, et Spiri-
 » tus Dei habitat in vobis¹ ? » Hoc utique nullo modo di-
 ceret ab Ecclesia segregatis, qui dicti sunt Spiritum non
 habentes.

XXXII. Sed nec ille dicendus est esse in Ecclesia, et
 ad istam societatem Spiritus pertinere, qui ovibus Christi
 corporali tantum commixtione ficto corde miscetur.
 « Sanctus enim Spiritus disciplinæ fugiet fictum². » Qua-
 propter quicumque in schismaticis vel hæreticis congrega-
 tionibus, vel potius segregationibus baptizantur, quam-
 vis non sint renati Spiritu, tanquam Ismaëli similes, qui
 secundum carnem natus est Abrahamæ, non sicut Isaac, qui
 secundum spiritum³, quia per repromissionem ; tamen cum
 ad Catholicam veniunt, et societati Spiritus aggregantur,
 quem foris procul dubio non habebant, non eis repetitur
 lavacrum carnis. Non enim defuit etiam foris positus ista
 forma pietatis : sed accedit eis, quæ nisi intus non potest
 dari, unitas Spiritus in vinculo pacis. Tales quippe erant,
 antequam Catholici essent, de qualibus dicit Apostolus :
 « Habentes formam pietatis, virtutem autem ejus abne-
 » gantes⁴. » Potest enim esse visibilis forma palmitis etiam
 præter vitem : sed invisibilis vita radicis haberi non po-
 test, nisi in vite. Proinde corporalia sacramenta, quæ
 portant et celebrant etiam segregati ab unitate corporis
 Christi, formam possunt exhibere pietatis : virtus vero pie-
 tatis invisibilis et spiritalis ita in eis non potest esse, quem-
 admodum sensus non sequitur hominis membrum, quando
 amputatur a corpore.

¹ 1 Cor. III, 16. — ² Sap. 1, 5. — ³ Galat. IV, 29. — ⁴ 2 Tim. III, 5.

XXXIII. Quæcum ita sint, remissio peccatorum, quoniam non datur nisi in Spiritu sancto, in illa Ecclesia tantummodo dari potest, quæ habet Spiritum sanctum. Hoc enim fit remissione peccatorum, ne princeps peccati, spiritus qui in se ipsum divisus est, regnet in nobis, ut eruti a potestate spiritus immundi, templum deinceps efficiamur Spiritus sancti; et a quo mundamur accipiendo indulgentiam, ipsum accipiamus habitatorem ad faciendam, augendam, perficiendamque justitiam. Nam et in primo ejus adventu, cum hi qui eum acceperant linguis omnium gentium loquerentur, et stupentes eos qui aderant alloqueretur apostolus Petrus; compuncti sunt corde, et dixerunt ad Petrum et ad Apostolos: « Quid ergo faciemus, fratres? » monstrate nobis. Et dixit Petrus ad eos: Agite pœnitentiam, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine » Jesu Christi, in remissionem peccatorum, et accipietis » donum Spiritus sancti¹. » Utique in Ecclesia utrumque factum est, id est, et peccatorum remissio, et doni hujus acceptio, in qua erat Spiritus sanctus. Ideo autem in nomine Jesu Christi, quia cum eundem Spiritum sanctum promitteret: « Quem mittet, inquit, Pater in nomine meo². » Neque enim habitat in quoquam Spiritus sanctus sine Patre et Filio: sicut nec Filius sine Patre et Spiritu sancto, nec sine illis Pater. Inseparabilis quippe est habitatio, quorum est inseparabilis operatio: sed singillatim plerumque per creaturæ significationes, non per suam substantiam demonstrantur; sicut sua temporum spatia syllabis occupantibus separatim voce pronuntiantur: nec tamen a se ipsis ullis intervallis momentisque temporum separantur. Non enim unquam dici possunt simul, cum esse non possint nisi semper simul. Sed ut jam non semel diximus, ideo remissio peccatorum, qua in se divisi spiritus evertitur

¹ Act. II, 37, 38. — ² Joan. XIV, 26.

et expellitur regnum, ideo societas unitatis Ecclesiæ Dei, extra quam non fit ipsa remissio peccatorum, tanquam proprium est opus Spiritus sancti, Patre sane et Filio cooperantibus, quia societas est quodam modo Patris et Filii ipse Spiritus sanctus. Nam Pater non communiter habetur Pater a Filio et Spiritu sancto: quia non est Pater amborum. Et Filius non communiter habetur Filius a Patre et Spiritu sancto: quia non est Filius amborum. Spiritus autem sanctus communiter habetur a Patre et Filio: quia Spiritus est unus amborum.

XXXIV. Quisquis igitur reus fuerit impœnitentiæ contra Spiritum, in quo unitas et societas communionis congregatur Ecclesiæ, nunquam illi remittetur: quia hoc sibi clausit, ubi remittitur: et merito damnabitur cum spiritu qui in se ipsum divisus est, divisus et ipse contra Spiritum sanctum qui in se ipsum divisus non est. Hoc et ipsa evangelica testimonia nos admonent, si ea perscrutemur attentius. Nam secundum Lucam quidem non ibi hoc dicit Dominus, ubi respondet eis qui dixerunt quod in principe dæmoniorum ejicit dæmones, non ei remitti qui blasphemaverit in Spiritum sanctum. Unde apparet, non semel hoc a Domino dictum: sed ibi quoque non negliger prætereundum quo loco dictum sit. Loquebatur enim de his, qui eum confessi essent, vel negassent coram hominibus, ubi ait: « Dico autem vobis, quicumque confessus fuerit me coram hominibus, et Filius » hominis confitebitur in illo coram Angelis Dei. Qui autem negaverit me coram hominibus, denegabitur coram » Angelis Dei¹. » Et ne ex hoc apostoli Petri desperaretur salus, qui eum coram hominibus ter negavit, continuo subjecit: « Et omnis qui dicit verbum in Filium hominis, remittetur illi; ei autem qui in Spiritum sanc-

¹ Luc. XII, 8, 9.